

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Quinta. De Effectu Demonstrationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

quo quaritur, an hæc propositio DEUS est, sit per se nota? Propositio igitur per se nota definitur à Scoto sic: *Propositio per se nota est illa, quæ ex terminis propriis, quæ sunt aliquid ejus, ut sunt ejus, habet evidentem veritatem*, talis propositio est hæc: Idem non potest simul esse, & non esse, item totum est majus sua parte. Ad propositionem autem per se notam tres requiruntur conditiones. Prima est, quod circa propositionem per se notam impossibile sit mentiri, id est errare, nam cum ex terminis sit nota, non potest aliquis circa illam errare. Secunda, quod propositio per se nota non sit demonstrabilis, & licet quandoq; demonstretur, hoc tamen non petat ex natura sua. Tertia, quod ex terminis sit nota, qui termini debent distinctè concipi & ob hanc causam hæc propositio DEUS est, viatoribus non est per se nota, quia illi termini non distinctè à viatoribus concipiuntur, Varro Propositionem per se notam divisit in per se notam actu, & per se noscibilem, sed malè, quia non requiritur ad propositionem per se notam, ut actu cognoscatur, sed solum ut sit cognoscibilis: Malè etiam D. Thomas divisit propositionem per se notam ex natura sua, quæ non est per se nota nobis, & illam quæ ex natura sua est per se nota, & nota nobis, nam omnis propositio per se nota, cujus termini distinctè concipiuntur, est nota ex natura sua & nota nobis: Malè deniq; Thomista dicunt propositionem per se notam, aliam esse per se notam sapientibus, aliam per se notam minus sapientibus, quia de ratione propositionis per se nota est, ut sit nota omnibus distinctè terminos talis propositionis concipientibus, sed hæc pro nunc sufficiant de propositione per se nota.

Quares, Quid sit certitudo & evidentia? B. certitudinem esse firmam adhesionem intellectus alicui propositioni, ita ut excludat omnem formidinem de opposito. Evidentia est quasi videntia, seu visio objecti, est adhesionem intellectus alicui propositioni, quæ non modò dubitationem & formidinem excludit, verum etiam habet adjunctam claritatem, quæ intellectum determinat ad assentiendum. Hinc patet utriusq; distinctio, nam certitudo in actibus fidei reperitur summè certis, non tamen sunt evidentes, sed obscuri. Utraq; est triplex: Videlicet moralis, Physica, & Metaphysica; Moralitatis est illa, quæ licet Physicè possit admittere formidinem de opposito, prudenter tamen haberi non potest, quia non sine temeritate oppositum judicaretur, verbi gratiâ, affirmant jure merito sex octòve prudentes regulares, & probatæ vitæ viri se vidisse aliquam rem, illam faciunt moralitèr certam, & evidentè, quia sine temeritate judicari non potest, illos homines ad pejurandum convenisse. Physica est illa, vi cujus objectum ita proponitur, ut naturalitèr non possit non ita se habere, licet supernaturalitèr alio modo contingere non repugnet, hujusmodi est actus, quo ego judico substantiam existere, quia video accidentia, quæ sine subiecto naturalitèr conservari nequeunt, licet supernaturalitèr absq; illis existere valeant. Metaphysica est illa, quæ objectum ita concludit, ut de potentia absoluta DEI non possit alitèr se habere, ac per cognitionem representantur; hujusmodi habent hæc principia evidentiam: Omne totum est majus sua parte, & quodlibet est, vel non est, & omnes illæ propositiones, quæ ex istis principiis desumuntur.

VII. *Explicatur certitudo & evidentia.*

DISPUTATIO V. DE EFFECTU DEMONSTRATIONIS.

Disputatione precedenti egi de demonstratione secundum se, nunc agam de ejus effectu, qui est scientia, nam Aristoteles dixit, eam esse orationem facientem scire. Scientia autem velut effectus demonstrationis, duplex est, habitualis nempe, & actualis, scientia habitualis, nihil aliud est, quam qualitas quadam relicta ex frequentibus actibus scientia actualis, faciliatans intellectum ad alios similes actus sequentes, & inest, licet actu aliquis non syllogizet; actualis verò est ipsa cognitio, quæ aliquid actu scitur, & nunquam inest intellectum, nisi actu syllogizanti. Sit igitur

QUÆSTIO I.

Quid sit Scientia habitualis?

I. **Experientia** constat, in quolibet ex frequenti exercitio quorundam actuum inveniri quandam facilitatem, & promptitudinem ad similes actus iterum eliciendos, quæ facilitas à Philosophis habitus appellatur. De quo quaeritur hic, an in nobis ex scientia actualis actibus aliquis detur, & quid sit? ad quod

II. **DICO I.** Datur in nobis scientia habitualis naturalis, qui habitus nihil aliud sunt, quam quedam qualitates de prima specie qualitatuum difficulter mobiles, disponentes subjectum non ad simpliciter, sed ad

facilitèr, & promptè, delectabiliterq; operandum ex frequentatione actuum acquisita in potentis anima. Hæc est communis & Scoti 4. d. 6. q. 1. quod autem sit qualitas patet, quia cum sit aliquo modo activa, non potest ad aliud accidentis generis reduci: &

Probatur Conclusio quoad primam partem: Experientiâ etenim videmus homines usu acquirere facilitatem quandam agendi, quam prius non habebant; ergò aliquam formam de novo habent. Et quoad reliquas partes etiam patet, & clarius in Antimasticis ubi ex professo agam de habitibus. Sed in Contra. Arguitur

Arguitur. In potentiis externis per frequens exercitium producitur quaedam facilitas, sed haec facilitas non est habitus, quia in potentiis non admittuntur habitus, sed solum impedimentorum amotiones; ergo à paritate licet per actus frequentatos in intellectu reperitur facilitas quaedam, haec non erit habitus, sed solummodo impedimentorum remotio. Ad hoc argumentum respondet Pontius, negando paritatem, & disparitatem assignat, quia in potentiis externis multa sunt impedimenta, quae ut potentia faciliter operetur, necessariò tolli debent, in intellectu autem non sunt assignabilia talia impedimenta, sed haec responsio non sufficit, in intellectu enim quoque impedimenta sunt, cur post primum actum non tam facile assentior, quam post secundum, & ista videntur ignorantia esse, oppositi errores, & opinioniones pertinaces &c. Respondent ergo alii aliter, negando consequentiam, & ejus paritatem, quia ideò dicunt ipsi, in potentiis externis habitus non ponuntur, sed solum impedimentorum ablatio, & remotio, quia cum habitus sint qualitates, non est assignabilis ratio & causa, à qua tales qualitates in manu producerentur, verbi gratià, impedimentum, quod est in manu Citharadi ad citò movendum digitos, amovetur per remotionem istius impedimenti per frequens exercitium, & nulla in manu producitur qualitas, quia non potest assignari causa, qua eam produceret, non enim producit talem qualitatem plectrum, nec frequens chordarum tactus, ad Deum autem frustra & hac necessitate recurritur, nec est assignabile subiectum, in quo talis qualitas subiecta eretur, secus autem est discurrendum de intellectu, cum causa talium habituum sit assignabilis, nempe frequens exercitium, nempe actus frequentati. Fator hanc solutionem bonam esse, si negetur, quòd in potentiis externis dentur habitus, verum tamen, quia hoc videtur esse contra manifestam experientiam, quare videtur mihi potius fatendum, nos nescire causam determinatam, quae producat illum habitum, non esse tamen nullam, quam contrariari experientiae, & ideò breviter respondeo, negando minorem, plura in Physica. Sed

Instatur Visus, quia est potentia naturalis, non indiget habitu ad videndum, sed intellectus est potentia naturalis; ergo non indiget habitu. R. negando ma. præcisè, sed ideò visum non indigere habitu, quia talis potentia naturalis est distincta ab intellectu.

Urgetur. Haec nulla est disparitas; ergo nulla solutio. R. negando ant. disparitas etenim est, quia visus objectum debet sibi appropinquatum aeq; perfectè, prima, secunda ac tertia videt vice, nec ullam facilitatem per plures actus videndi acquirit, intellectus verò licet objectum debetè propositum sibi perfectè videat prima vice, experientia tamen constat, quòd si frequentius in idem objectum tendat, facilitatem quandam acquirere, quam non acquirit visus, & hoc modo respondent omnes, qui supra secundam dederunt solutionem, & disparitatem de membris externis, & intellectu.

F. Amandi Hermann Logica.

ut proinde non modicè mirer, quòd propter experientiam fateantur dari in intellectu, non verò in visu, quia in ipso non experitur aliqua facilitas, cum ergò in membris ita manifesta reperitur facilitas, qui negare audebunt, quòd non sit etiam in ipsis habitus.

Dico 2. Habitus intellectualis non consistit in specie intelligibili relicta ab actu, vel ab objecto & potentia simul in intellectu. Est Scoti supra cit. & in 2. d. 3. q. 10. n. 11. Contra Rodericum & pleurosque antiquiores Thomistas, qui omnem habitum intellectualem in sensu explicato negant, & illud, quod nos vocamus habitus, vocant species objectorum.

IV. Habitus intellectualis non est species intelligibilis.

Probatur Conclusio primò:

Dantur in nobis habitus supernaturales fidei, spei, & charitatis; ergo etiam naturales, ant. est certum. Probatur conseq. Quia ideò illi dantur, ut adjuvent potentiam ad operandum, cum hoc tamen discrimine, quòd supernaturales necessariò requirantur ad actus supernaturales, ita ut sine ipsis saltem de potentia ordinaria non possit potentia supernaturaliter operari, naturales verò non sic, sed ad expeditius tantum operandum necessarii sint, ergò.

Dices: Licet certum sit in nobis infundi fidem, spem, & charitatem, ut est de fide ex Trid. Sess. 6. non est tamen certum, quòd consistant in habitu. Sed Contra Doctissimi & gravissimi viri & Authores tenent esse de fide, quòd consistant in habitu, ut videre est apud Coning, & Scholasticos passim agentes de virtutibus supernaturalibus. Et Dato gratis, quòd non sit de fide, adèd tamen certum est, ut oppositum asserere sit temerarium.

V.

Probatur Conclusio secundò:

Species intelligibilis tam perfectè acquiritur unico actu, quam pluribus, ut experientia patet, sed habitus non acquiritur, tam perfectè unico actu, quam pluribus; ergo species intelligibilis non est habitus, verbi gratià, est certa & minor manifesta, quia habitus est facilitas ad operandum, quae facilitas non uno actu, sed pluribus comparari debet.

VI.

Probatur tertio. Habitus produci-

tur ab artibus, & per consequens non est saltem ante primos, species autem acquiritur ante actus in potentia etiam primos, cum sint causa actuum.

Quartò. Species requiritur in potentia absolute ad agendum, habitus autem non nisi ad faciliter operandum; ergo habitus non est species.

Quintò. Manent species in nobis quando non manent habitus, ut videre est in illis, qui nunc tenent aliquam sententiam, & per multos actus acquirunt habitum, & facilitatem ad eliciendos alios actus circa id objectum, postea tamen rationibus moventibus aliis mutant sententiam, & acquirunt habitum contrarium priori per contrarios actus, qui habitus destruit priorem, & tamen tunc manent species priores, tum quia possum recordari prioris sententiae, tum quia species non habent contrarium

R r rium

rium, species enim albedinis non destruit speciem nigredinis.

Sextò deniq; In voluntate dantur multi habitus amoris, & odii, & tamen in voluntate nullæ sunt species intelligibiles, ergò. Sed in contra.

VII.

Arguitur. Habitus ponitur in intellectu, ut intellectum determinet ad eliciendum actum, sed per species intelligibiles sufficienter determinatur ad hoc; ergò superfluum habitus. *R.* negando ma. habitus enim non idè est, ut intellectum determinet, sed idè ut promptè faciliusq; eliciat actum, intellectus enim aliquando determinatur ab ipso objecto, aliquando à voluntate imperante non minùs, quàm à specie intelligibili, & nullus tamen dicitur voluntatem & objectum esse habitus, ergò.

Instatur. Fides, spes, & charitas habitus sunt, & tamen non faciunt promptè, & promptè operari; ergò malè dicitur, quod habitus faciat promptè operari; quòd sint habitus patet ex dictis, quòd non faciunt promptè operari. Probatur: Quia hæreticus hodie conversus non promptè credit, imò nec natus catholicus, ut patet. *R.* fidem, spem, & charitatem esse habitus supernaturales, qui non faciunt promptè, sed meritorie operari, naturales autem faciunt tantum facilius operari, & hic non est sermo de supernaturalibus, sed naturalibus.

Urgetur. Omnis facilitas habitus potest refundi in species impressas, quia si species ab initio sit remissa, intellectus patitur difficultatem in discurrendo, & si postea fiat intentia per alias species relictas ex variis actibus de subjecto, tunc intellectus nullam sentit difficultatem in operando, & illi gradus speciei non sunt simpliciter necessarij ad operandum, sed ad facilius operandum; ergò cum tunc objectum appareat clarum, quia illæ plures species trahunt intellectum ad operandum circa tale objectum; ergò non est opus habitu. *R.* ex hoc tantum haberi, aliquam facilitatem intellectus posse refundi in species, non tamen omnem.

VIII.

Dices: Scotus 2. d. 3. q. 10. dicit, non esse congruum ponere habitum in intellectu angelico, quia ipsius intellectus est determinatus per speciem, quia habitus specie objecti, objectum est ipsi clarum prout est in se; ergò præter species claras, non est ponendus aliquis habitus distinctus in intellectu. *R.* Scotum tantum velle dicere hoc supposito, quòd intellectus sit satis habituatus ad omnes actus suos de se.

QUÆSTIO II.

Utrum detur habitus principiorum, & quomodo distinguatur à scientifico?

1

Aristoteles hic cap. 8. de principiis sic loquitur: *illa autem in unoquoq; genere esse dico, quæ fieri nequeunt, ut esse demonstrantur.* Id est, quòd illud, quod est principium, non potest demonstrari à priori, quando est propositio immediata, vel saltem hoc non exigit, non verò quòd non possit, ut dixi supra de propositione

per se nota. Notandum ergò principia esse duplicia, universalialia, & particularialia, seu propria; universalialia sunt, quæ ad multas scientias acquirendas inferunt, talia sunt, *quodlibet est, vel non est, si equalia ab equalibus demas, equalia remanent totum est majus suâ parte* &c. particularialia sunt, quæ unicuiq; scientiæ sunt propria, quale est illud in Logica, *omnis Syllogismus debet constare tribus propositionibus*, in Phisica *omne constans materia & forma est corruptibile*. Circa titulum questionis autem quadruplex est sententia, prima dicit nullum in nobis dari habitum principiorum, tam universalium, quàm particularium ab ipso intellectu distinctum. Ita Durandus, Scotus &c. Secunda admittit principiorum habitus, sed negat eos nostris actibus acquiri, sed dicit primo instanti creationis nostris animis infundi, ita D. Thomas 1. p. q. 83. art. 2. ubi vocat habitus principiorum naturales, prout naturale distinguitur à libro, & contingente, & clarius in 3. d. 23. q. 1. art. 2. ad primum, ubi sic dicit: *Sicut naturalis habitus datur in creatione, ita infusus in reparatione.* Tertia dicit dari habitum principiorum, sed particularium tantum, non verò universalium. Quarta deniq; asserit dari habitum principiorum tam universalium, quàm particularium, qui nostris quoq; actibus acquiruntur. Ita Scotus 3. d. 8. q. 12. n. 6. & d. 35. n. 2. Cum quo nunc

Dico 1. *Datur in nobis habitus principiorum tam universalium, quàm particularium.* Ita Scotus loco cit. & in 2. d. 39. q. 2. n. 4. quem sequitur Tartaretus, Lichetus, qui etiam asserunt eos augeri nostris actibus. Probatur utraq; pars simul: *Experientiâ constat, intellectum ex frequenti exercitio acquirere facilitatem assentiendo his principiis, sed talis facilitas non est aliud, quàm habitus acquisitus per frequentes actus, ut patet in aliis habitibus; ergò vel nullus datur habitus, vel datur habitus principiorum.* Probatur consequentia: *Quia idè à posteriori colligimus, dari habitum scientiæ, quia experimur, nos post multos actus facilius præbere assensum conclusioni, quàm ante, sed idem currit in principiis, nam dum primò illa apprehendimus, non statim illis cum tanta facilitate assentimus, etsi talia principia sunt propositiones per se notæ, sicut post multos actus, ut patet in rustico, qui non statim assentit cum omni facilitate huic propositioni, totum est majus suâ parte, sed cum aliqua difficultate, postea autem per frequentes actus gignitur aliqua facilitas, quæ habitus cum omni promptitudine assentit istis principiis, cum quæ non assentiebatur ante; Adverte tamen me non dicere, quòd iis non possit quis assentiri sine habitu, sed dico, quòd non possit cum tanta facilitate sine habitu, cum quanta potest cum habitu.*

Dico 2. *Habitus principiorum non sunt nobis congeniti; sed per actus nostros acquisiti.* Ita Aristoteles 6. Eth. 3. & 6. ubi dicit: *habitus principiorum fuisse intellectui superadditos; & Probatur Conclusio ratione: Si habitus essent nobis congeniti, essent omnibus à partate, sed non sunt congeniti omnibus; ergò nulli, major patet, quia quod est à natura, nulli denegatur, minor etiam patet in his, qui acquiruntur.*

runt habitum contrarium negantq; prima principia, quales erant antiqui quidam Philosophi teste Aristotele. Secundò, si habitus essent nobis congeniti, non experiremur à principio aliquam difficultatem assentiendo primis principiis, quod falsum, experientia probat.

Dices: Deus non creavit naturam destitutam principio suarum actionum naturalium, cum Dei perfecta sint opera, sed habitus principiorum sunt talia; ergò Deus non creavit naturam destitutam his. **R.** 1. Quòd si argumentum valeret, probaret etiam, quòd species essent nobis congenitæ omnium rerum, vel concreatæ, quia sine illis intellectus non potest alicui assentiri, quod est falsum. **R.** 2. negando ma. Deus enim perfectè creavit naturam, licet non concreaverit illi hos habitus, sufficit enim, quòd dederit illi principium activum, intellectum videlicet, per quem potest mediante suo labore propriè acquirere omnes habitus naturales, qui non sunt necessarii ad simpliciter operandum, sed tantum secundum quid, seu ad facilius & promptius, & si quando dicunt Sancti Patres, habitum principiorum practicum esse ipsum lumen naturale, per hoc intelligunt ipsum intellectum practicum.

Dico 3. Probabile est destructo habitu principiorum, naturalitèr destrui habitum conclusionis, sed non contrà. Prima pars probatur: Assensus conclusionis quæ talis, nequit esse sine principiis, vel præmissis, vel saltem secundum alios sine recordatione eorum; ergò nec facilis assensus sine facili assensu principiorum; probatur consequentia, quia sicut motus equitationis non est nisi à motu equi, ita nec motus velox, vel facilis equitationis sine motu veloci, vel facili equi. Item si veritas præmissarum sit dubia, vel obscura, etiam conclusio erit talis; ergò si difficilis erit assensus præmissarum, difficilis erit etiam conclusio, si facilis, facilis paritèr.

Arguitur. Theologus qui incidit in hæresin, est tam facilis in discurrendo Theologicè quam antèa, sed in illo casu non habet habitum principiorum; ergò habitum conclusionis; ergò potest esse habitus conclusionis sine habitu principiorum, ma. experientia patet; minor verò probatur, quia per hæresin amittitur habitus principiorum supernaturalium, consequentia est bona. **R.** Theologus, qui incidit in hæresin amittere habitum principiorum supernaturalium, & habitum conclusionis supernaturalis, quòd autè tunc promptè, & æquè facilitèr argumentetur, non provenit ex habitu conclusionis Theologicæ, sed ex habitu naturali, nam nullus Theologus semper elicit conclusiones Theologicas, sed etiam naturales, tunc videlicet, quando conclusiones ex præmissis non fide divina, sed humana creditis, sunt.

Instatur. Casu quo talis Theologus semper assenserit conclusioni, tantum propter præmissas fide divina creditas, tunc post lapsum sentiret aliquam facilitatem in discurrendo, ergò saltem tunc maneret habitus conclusionis supernaturalis. **R.** Talem Theologus non

posse habere aliquam facilitatem Theologicam, sed si habet aliquam, illa proveniet ab aliis habitibus Logicis videlicet, vel Phisicis.

Urgetur. Quòd sit in me habitus conclusionis, sine habitu præmissarum, nihil obstat, quàm quòd sim facilis circa conclusionem, & non circa præmissas, sed hoc non sequitur; ergò potest esse habitus conclusionis sine habitu præmissarum; minor probatur, dantur habitus, qui nunquam facilitant, vel exeunt in actum, ut sunt habitus fidei in Christo, & modò est in beatis, item habitus Phisici & Metaphisici, quos hic in via viri docti acquisierunt, & defacto retinent, qui nunquam facilitant illos amplius, cum omnia in verbo videant. **R.** negando ma. & dico cum Scoto 3. d. 31. n. 7. inconveniens est dari habitum, qui nunquam exeat in actum, unde in Christo Domino nunquam fuit habitus fidei, quia ab instanti conceptionis comprehensor fuit, nec defacto est in beatis, cum clarè Deum videant, claritas autè, & obscuritas ad invicem esse non possunt. Item in viris doctis non sunt amplius habitus Phisici vel Metaphisici rerum, quas clarè vident, esto forte sint rerum, quas in verbo non vident, & sic forte Christus, & beati habent habitum fidei respectu objectorum non visorum in Patria.

Dico 4. Habitum principiorum distinguitur ab habitu scientifico conclusionis. Ita Scotus supra in secundo his verbis; Ad tertium dico, quòd per habitum principii tenditur in principium secundum propriam veritatem, quam habet ex terminis, & per habitum conclusionis tenditur in conclusionem secundum propriam veritatem, quam habet ex terminis à veritate principii, & primo loco sic ait: aliam evidentiam habet principium ex propriis terminis, & aliam conclusio ex suis alterius rationis, licet ista evidentia sit causata ab ista, & potest esse alius habitus respectu hujus, & illius, qui respicit formalem veritatem hic & ibi. Sed

Dices: Intellectus sufficientèr determinatur ad assensum conclusionis per habitum principiorum; ergò superfluit alius habitus de conclusione distinctus ab habitu principiorum; probatur consequentia, quia ad nihil deseruit. **R.** 1. argumentum æq; probare, quòd assensus actualis principiorum sit idem realitèr cum assensu conclusionis, nam assensus principiorum determinat conclusionis tam benè imò multò meliùs, quàm habitus principiorum; ergò si hoc non obstante assensus principiorum distinguitur ab assensu conclusionis, etiam habitus ab habitu. **R.** 2. negando consequentiam, & ejus probationem, nam non ideò habitus ponitur in potentia, quia est determinata, vel non determinata ad agendum, aliàs vix admitteretur habitus, sed propter difficultatem, quam sentit potentia in eliciendo actum, patet autè, habitum conclusionis facilitare ad assensum conclusionis, licet per præmissas sit intellectus determinatus ad agendum.

Rr 2

QUÆ

VII.
Sunt habitus distincti.

VIII.

QUÆSTIO III.

An Scientia habitualis sit una & quomodo?

I.

Alia scientia est universalis alia particularis.

Numerantur sententiæ.

Duplex est Scientia habitualis, una partialis, totalis altera; scientia partialis est habitus inclinans ad assensum scientificum de objecto partiali alicujus scientiæ totalis, verbi gratiâ, habitus inclinans ad assensum scientificum de Syllogismo, aut modo sciendi. Scientia totalis est ex omnibus habitibus partialibus alicujus scientiæ aggregatum, talis est Logica, Physica, quæ in se continet omnes habitus partiales Logicæ, vel Physicæ. Quæstio ergo hæc non agitur de scientia actuali, an sit una, quia certum est eam esse qualitatem simplicem & indivisibilem, cum non distinguatur ab ipso actuali assensu Conclusionis, sed de scientia habituali, eaq; totali. Circa titulum quæstionis prima sententia est D. Thomæ 2. q. 54. art. 4. & Thomist. afferentium, habitum totalem alicujus scientiæ totalis esse qualitatem simplicem, & omnino indivisibilem, non obstantem diversitate specificâ objectorum & actuum, pro quo supponit D. Thomas cum suis, habitum posse augeri dupliciter intensivè, & extensivè. Intensivè, quando in eadem parte subjecti acquirit plures partes per additionem unius partis ad aliam, non secus ac calor, dum in eadem parte subjecti, verbi gratiâ, ligni acquirit plures gradus: Extensivè perficitur, quando ad plures conclusiones, vel objecta se extendit, licet in se maneat simplex & unicus, non secus ac calor, qui se extendit ad plura calefactibilia, ait autem D. Thomas, quod quando aliquis acquirit scientiam unius conclusionis per demonstrationem, statim habet habitum, sed imperfectè, quando autem postea acquirit scientiam alterius conclusionis, non generari in eonovum habitum, sed tantum priorem intendi, ita ut, qui primo fuit imperfectior, per illum alterum perficiatur, & sic de cæteris conclusionibus, sed hæc sententia refutabitur, & quidem quoad habituum intensionem spectat, cum illam admittant, consequenter loqui videntur, nam notum est illud D. Thomæ & Thomist. quod qualitas non intendatur per additionem unius gradus ad alium in eadem parte subjecti, sed per majorem, ut loquuntur radicationem; ergo quando in præsentis casu dicunt, intendi habitum per additionem unius gradus ad alium gradum, non consequenter loquuntur. Secunda opinio est Scoti 1. d. 4. & in Met. lib. 6. q. 1. n. 18. afferentis scientiam totalem non esse unam simplicem qualitatem, sed esse aggregatum ex pluribus partialibus habitibus specie distinctis, quem sequuntur sui, & Nominales ac Recentiores passim, cum quæ ad quæst.

II.

Scientia habitualis non est simplex qualitas.

DICO. Scientia totalis habitualis non est una simplex qualitas, sed aggregatum ex pluribus specie distinctis. Est Scoti supra & in Prologo. q. 3. n. 5. & in 3. d. 25. q. 2. art. 3. & Probatur rationibus Doctoris, primò ex Ratione ejus in Met. supra. Secundum D. Thomam & suos, actus naturaliter est generativus habitus per hoc, quod naturaliter sui similitudinem relinquit in passio, sed eorum, quæ differunt specie sunt diversæ

similitudines naturales, maxime quando agunt secundum proprias rationes; ergo quanta est differentia actuum, tanta est differentia habituum. Probatur secundò ratione Doct. supra in 1. Duo individua ejusdem speciei non exigunt necessariò duas causas totales diverse speciei, sed habitus scientiæ totalis necessariò exigunt duas totales causas; ergo non sunt ejusdem speciei; major probatur dicendo per singula individua ejusdem speciei, nam duo calores, duæ albedines non exigunt necessariò duas causas totales diverse speciei. Probatur mi. Quia habitus necessariò exigunt produci ab actibus ejusdem speciei, quos ipsi iterum producere possunt, sed actus de diversis specie objectis partialibus specie distinguuntur, nam actus distinguuntur produci à diversis specie causis, seu necessariò exigunt produci ab his actibus, & sic idem numero simplex habitus, non exigunt necessariò produci à diversis specie causis, seu actibus. Probatur terriò: Si habitus scientiæ totalis esset unicus & simplex, sequeretur, quod qui haberet habitum scientificum demonstrandi passionem de Syllogismo, verbi gratiâ, nihil ignoraret in tota Logica, sed esset facilis ad omnes alias conclusiones scientificas in Logica, quod si verum esset, nequaquam contingeret, quod tam frequenter nonnulli, qui manum applicarent ad aratrum, tam citò se reciperent retrò, nec in Academicis Neotericorum tot Logicam ad clavum suspenderent, & clavam, vel potius stivam apprehenderent, probatur sequela, quia iste unicus habitus est, qui faciliat ad omnes alias conclusiones aequaliter secundum Thomistas; ergo si aliquis haberet unicum habitum partialem de Syllogismo, esset facilis ad omnes alias conclusiones in Logica eliciendas.

Dices: Hoc non sequi, quia potest esse

scientia de una conclusione scientiæ totalis, & ignorantia, & error de alia, quia ille simplex habitus nondum se extendit ad illam aliam conclusionem, circa quam est error. Sed Contra 1. Vel ille habitus, qui primò tendit in Syllogismum, verbi gratiâ, & postea in propositionem, necessariò tendit in propositionem, vel non tendit, neutrum dici potest in sententia Adversariorum; ergo &c. non primum, quia si necessariò tendit in propositionem, debet necessariò tendere in ipsam in omni instanti in quo tendit in Syllogismum, alioquin non necessariò tenderet in propositionem; ergo in omni instanti in quo est habitus scientificus de Syllogismo, erit etiam de propositione, & per consequens posito habitu scientifico de Syllogismo, implicat esse errorem de propositione in sententia Adversariorum, quod est jam probatum: Nec etiam secundum, quia inconveniens est, habitum posse formaliter tendere in aliquid, in quod possit non tendere, cum sit naturalis causa agens secundum ultimum posse, nisi impediatur, & consequenter tendit in quodlibet, in quod potest tendere. Dixi formaliter, quia habitus tendens formaliter in objectum primum scientiæ totalis, tendit virtualiter in omnia inclusa in illo objecto. Contra secundò: Non est imaginabile quomodo habitus li-

mitat

mitatæ virtutis, & activitatis idem numero manens, possit se extendere ad tot diversos specie actus, verbi gratiâ, habitus inclinans me ad hunc assensum, Omnis oratio in quâ quibusdam positus, aliud ex his &c. possit etiam tendere in hunc assensum, propositio est oratio unius de alio entitativa. Unde si vera esset opinio illa, frustra juvenis tot annos in Scholis teneret vestes & scamna, quia per unam horam forte unum simplicem habitum possent acquirere, qui valeret ad totas scientias comprehendendas. Sed

Instatur. Multæ sunt scientiæ, quæ non habent pro objecto aliquid unum, aut speciem, aut genere, sed omnia disparata ut Theologia, quæ habet pro objecto Deum, sacramenta virtutes, &c. quæ nullo modo sunt unum, aut genere, aut specie. R. Illa omnia, quæ considerantur in Theologia reduci ad Deum, & sic Deus erit objectum adæquatum, & attributionis in Theologia, cætera autem erunt objecta partialia, quæ tamen etiam reduci debent ad objectum totale.

QUÆSTIO IV.

Quomodo corrumpatur habitus scientificus?

Suppono habitum supernaturalem infusum non posse à nobis corrumpi, nam cum habitus supernaturales infusi sint, termini creationis erunt etiam termini annihilationis, & per consequens, sicut à Deo solo creari possunt, ita etiam ab ipso solo poterunt annihilari, quare tantum controvertitur de habitibus per nos acquisitos vel acquisibiles, dico acquisibiles, quia licet Deus mihi, verbi gratiâ, aut alicui alteri infunderet habitum Logicæ, ille poterit corrumpi per habitum contrarium, quia ille non est supernaturalis quoad substantiam, licet sit supernaturalis quoad modum, quo acquisitus fuit. Itaq;

I. *Habitus infusi à nobis non corrumpuntur.*

DICO I. Actus oppositus corrumpit habitum scientiæ efficienter, in quantum scilicet producit habitum oppositum, verbi gratiâ opinionis, qui formaliter opponitur scientiæ.

II. *Actus oppositus corrumpit habitum.*

Probatur Conclusio: Illud rectè dicitur destruere aliud effectivè, quod effectivè producit aliquid incompatible cum illa re destructa, sicut sol dicitur effectivè destruere frigus in manu, quia in ea producit calorem, ergò.

DICO 2. *Habitus naturalis nunquam corrumpitur, aut destruitur formaliter, & immediate nisi per habitum oppositum.* Probat: **Habitus** non expellitur formaliter, & immediate per cessationem ab actu, ut experiètiâ patet, nisi occasionativè; nec per hoc quod corrumpatur res facta, quod probo, quia in hyeme datur scientia de rosa, licet rosa sit corrupta quoad existentiam, corruptio enim quoad existentiam rei scientiæ non sufficit ad hoc, ut corrumpatur scientia, sed deberet corrumpi quoad essentiam, hoc autem fieri nequit, ergò: Nec per hoc quod moriatur sciens, scientia corrumpitur, quia in anima separata manent habitus scientiarum: Nec deniq; quod sciens obliviscatur conclusionis, quia nulla est oppositio inter habitum, & conclusionem eius.

III. *in simul cum cum habitus.*

Probatur Conclusio secundò. **Ideò** præcisè corrumpetur habitus, quia in tempore, quo est oblivio, non est assensus præmissarum, vel conclusionis in intellectu, sed hæc ratio nulla est, quia aliàs quotiescunq; intellectus averteret se ad alia objecta ab actuali consideratione conclusionis, perderet habitum ante acquisitum, & idem dicendum de oblivione

IV.

Rr 3 medit

IV.

Arguitur 1. Idem habitus specie supernaturalis potest producere actus specie diversos, habentes etiam specie diversam difficultatem, verbi gratiâ, fidei; ergò etiam naturalis quilibet alius cujuscunq; scientiæ. R. negando consequentiam, disparitas est, quia habitus infusi non producuntur per actus suos physicè, nec ullo modo ad facilitatem instituti sunt, secus est de naturalibus per actus acquisitis.

Instatur. Etiam idem habitus naturalis potest inclinare ad diversos specie actus; ergò nulla solutio. Probat: **ant.** quia, qui acquirit habitum circa unam conclusionem, facilius deinde cognoscit secundum, sicut qui scit cantare unam cantionem, facilius deinde cantat secundam, ergò. R. negando ant. cujus prob. ant. dist. cognoscit facilius secundam, per facilitatem inclinantem determinatè, nego ant. inclinantem indeterminatè, concedo ant. unde idem habitus per concomitantiam juvat potentiam ad actum secundum diversæ rationis, quatenus in ratione generica convenit cum actibus propriis illius habitus.

Urgetur. Habitibus cujuscunq; scientiæ totalis, debent habere aliquam unitatem, sed nullam potius quàm simplicem, ergò. Probat: **ma.** quia quælibet vocatur una. Probat: **mi.** debent habere majorem unitatem, quàm habitus aliarum scientiarum; ergò debent habere unitatem simplicem, quia alias omnes scientiæ habent unitatem aggregationis & ordinis, ergò. R. negando mi. cum consequentia probationis ad cujus rationem dico, quod omnes quidem scientiæ habeant unitatem aggregationis in ordine ad subiectum, non tamen omnes habent unitatem aggregationis in ordine ad objectum.

Arguitur 2. Si habitus scientiæ totalis non esset una simplex qualitas, nulla scientia esset una, & sic nec Logica, nec Physica esset una, sed hoc est inconveniens, ergò. Probat: **ma.** Quia juxta nos quælibet scientia totalis habitualis, est aggregatum ex pluribus habitibus specie distinctis, partialibus tamen, sed hoc aggregatum non potest dici quid unum, cum sit specie multiplex, ergò. R. cum Aristotele I. post cap. 23. scientiam totalem habitualem dici unam ab unitate sui objecti, nam si objectum sit aliquid genericum includens alia plura, vel per modum causæ, vel per alium ordinem, ut ait Scotus, scientia erit generica, si specifica, scientia erit una species similiter.

medii demonstrationis. Et quod per se non corrumpat, utrumque tenet Scotus 6. Met. ubi admittit aliquem, dum addiscit secundum librum Geometriæ, posse admittere prius scita in libro primo, & tamen cum hoc retinere habitum, quem habuit in primo libro, sed per scitum intelligit conclusionem, & eadem prorsus est ratio de oblivione medi, ac conclusionis, ergo. Dixi per se, quia oblivio medi potest esse causa per accidens destructionis habitus scientiæ, in quantum scilicet potest quis tempore oblivionis elicere actus opinativos, seu erroneos, qui actus concurrant ad suos habitus formaliter oppositos, & incompatibiles habitui scientiæ, & idem dic de Conclusionem. Restat ergo tantum probare, quod non per actum oppositum, quod sic præsto: Quia non corrumpit nisi in quantum producit habitum oppositum, sed hoc non est destruere formaliter, & immediatè, ergo ma. patet. Quia actus oppositus est compatibilis cum habitu scientiæ, ut patet in eo, qui habet habitum fidei de hoc quod Deus sit, & potest habere actum scientificum de eodem, & in eo qui acquirit habitum intensissimum opinionis de hac propositione, homo est risibilis, & postea acquirit actum scientificum de eodem: mi. probatur quia aliàs sol producens calorem in manu mea esset causa formalis expulsionis frigoris, quod nemo fomniavit. Sed

V. **Opponitur** Autoritas Aristotelis hic cap. 6. ubi assignat quatuor causas corruptionis habitus, primam destructionem rei scitæ, secundam interitum scientiæ, tertiam oblivionem conclusionis, & quartam oblivionem medi. R. Aristotelem tantum velle, quod per illa quatuor destruat scientia quoad actum, non verò quoad habitum, & ita exponunt eum Theophrastus, Themistius &c. Vel etiam si intelligit aliquid de habitu, dici potest, quod non destruant formaliter, sed tantum occasionatè.

QUÆSTIO V.

Quid sit scientia actualis propriè dicta, & an sit de ejus essentia certitudo, & evidentia?

I. Plura, quæ hic præmitti deberent, jam tradidi in summulis; unde supponendo varias scientiæ acceptiones, & conditiones

II. **DICO I.** *Scientia ut sic, prout est communis scientia à priori & posteriori est cognitio certa, & evidens alicujus necessarii, causata per discursum syllogisticum.* Probatur, quia constat genere & differentiâ, nam ly cognitio ponitur loco generis, cætera loco differentiæ, per ly certa excluditur opinio, per ly evidens fides tam divina, quam humana, quæ licet, id est divina, maxime certa sit, non est tamen evidens: per ly alicujus necessarii excluditur cognitio cujuslibet contingentis, etiam si sit certa & evidens: per ly discursum syllogisticum excluditur quæcunq; cognitio etiam si sit certa & evidens, ac de objecto necessario, quæ non est acquisita per talem discursum. Sed Incontra

III. **Arguitur.** De ente mobili quâ tali potest haberi scientia, quia secundum nonnullos

ens mobile est objectum Physicæ, sed mobile quâ tale potest se aliter habere; ergo scientia non est de objecto, quod se potest aliter habere, & consequenter malè dicitur in definitione alicujus necessarii. R. transeat ma. de quâ in Physica diff. mi. quoad terminum ipsius mobilitatis, seu ipsum motum, concedo mi. quoad ipsam mobilitatem, nego mi. Unde sciendum, ens mobile posse comparari ad ipsam mobilitatem, vel ad terminum quem acquirit ipsa mobilitas, sicut homo potest comparari ad risibilitatem, vel ad terminum risibilitatis, seu ipsum risum, si consideretur ens mobile ad ipsam mobilitatem non potest se aliter habere respectu ejus, quia necessariò est mobile, ac proinde de ipso, quâ mobile potest haberi scientia, si verò comparatur ad terminum mobilitatis, potest aliter se habere, sed de ipso, ut sic non habetur scientia.

DICO 2. *Scientia à priori propriè dicta bene definitur à Philosopho 1. Post. cap. 2. quod sit cognitio certa, & evidens, alicujus necessarii per suam causam necessariam acquisita per discursum syllogisticum.* Cognatio ponitur loco generis, cætera loco differentiæ, per ly suam causam necessariam excluditur scientia à posteriori, quæ non est per causam, sed per effectum, item causa contingens, seu libera alicujus necessarii tale enim causatum, licet sit necessarium, quia tamen non per causam necessariam excluditur à ratione scientiæ propriè dictæ. Cætera particulæ explicantur eodem modo, sicut in priori, nec de his ulla est particularis difficultas.

DICO 3. Tam certitudo, quam evidentia est de essentia scientiæ. Ita Connimb. Contra Albertum M. & alios Thomistas quantum ad evidentiam est; etiam ipsius Scot. q. 3. Prol. n. 26. & alibi, quæstione tamen citata sic ait: *Ad primum dico, quod quatuor includat scientia propriè dicta, primo quod sit cognitio certa, id est absque deceptione & dubitatione: secundo, de cognito necessario, seu objecto: tertio, causata à causa evidenti: quarto, applicata intellectui per discursum syllogisticum.* Et has quatuor conditiones requirit, patet ex definitione data.

Probatur Conclusio primò: Ex D. Bernardo Lib. 5. de Confid. cap. 3. ubi dicit: *Intellectus (id est scientia) habet veritatem nudam & apertam, verum nempe intellectum certam habet non modo veritatem, sed etiam veritatis notitiam.* Intellectus est rei cujuspiam invisibilis certa & manifesta notitia, per quæ non modo probatur conclusio, sed etiam bene definitur & declaratur, quid sit scientia. Probatur ratione: Aliqua conditio ex quatuor enumeratis est de essentia scientiæ; ergo omnis: probatur consequentia, quia non est major ratio de una, ac de altera, cum omnes æqualiter posuerit Aristoteles in definitione.

Probatur secundò: Conclusio deducta ex præmissis probabilibus est probabilis, ex obscuris obscura; ergo deducta ex certis & evidentibus erit certa & evidens, ab omnimoda paritate; subsumo, sed præmissæ debent esse certæ & evidentes; ergo etiam conclusio ex illis deducta.

QUÆ

QUÆSTIO VI.

De Subalternatione Scientiarum.

De Scientiarum subalternatione agit Aristoteles hic I. Post. cap. 9. quales fere omnes Doctores dari fatentur, unde per subalternantem illam intelligunt, quia sub se aliam continet, quæ verò sub alia continetur, subalternata dicitur: Potest autem hæc continetia scientiarum, seu subalternatio tripliciter intelligi. Primò ratione finis, quando videlicet finis unius subalternatur fini alterius, sic subalternatur ars frœnifactoria equestris, & equestris militari, quia finis unius subordinatur fini alterius, artis frœnifactoriæ est finis in frœnum, & inseruit equestris & equestris finis subordinatur militari. Secundò ratione principiorum, quando nimirum principia subalternatæ sunt conclusiones, demonstratæ in subalternante, & sic Medicina subalternatur Physicæ, quia principia Medicinæ possunt demonstrari in Physica. Tertio Ratione objecti, quando scilicet objectum unius continetur sub objecto alterius. Quod adhuc dupliciter fieri potest, primò quando subiectum subalternantis contrahitur ad objectum subalternatæ per differentiam accidentalem, ut numerus contrahitur ad numerum sonorum, qui est objectum musicæ, numerus vero in se arithmetice: secundò quando sic contrahitur per differentiam essentialem, ut corpus mobile, quod secundum multos est objectum Physicæ, contrahitur ad corpus cœleste, quod multos objectum est scientiæ de cœlo. De his ergò tribus modis queritur, qui nam sufficiat, ut una scientia dicatur subalternata alteri, & altera dicatur subalternans. Ad quod

nam hæc est demonstratio Geometrica, ut habet Scotus: Omnis circulus habet latera æqualiter distantia, sed omne vulnus rotundum est circulus; ergò omne vulnus rotundum habet latera æqualiter distantia, tunc accedens Chyrurgus facit hanc demonstrationem: Omne vulnus rotundum habet latera æqualiter distantia, sed omne vulnus habens latera æqualiter distantia, est difficulter sanabile; ergò omne vulnus rotundum est difficulter sanabile. Et quòd non sufficiat ad scientiam subalternatam, ut accipiat sua principia ab alia, & non evidentiam, sic probatur & suadetur, quia Theologia nostra secundum Scotum & veritatem, non subalternatur Theologiæ Beatorum, & tamen Theologiæ nostræ principia possunt demonstrari à Theologia Beatorum, etiam à priori, verbi gratià, hoc principium nostræ Theologiæ: Omne revelatum à Deo est verum, non beatus ex aliquibus principiis intuitivè visis potest hanc propositionem demonstrare & sic in Theologia beatorum potest esse conclusio, quæ in nostra est principium, requiritur ergò ulterius, quòd accipiat suam evidentiam à subalternata, quod cum repugnet Theologiæ nostræ, quæ ex se est obscura, non subalternatur Theologiæ beatorum, nec ulli scientiæ.

Dico 3. Requiritur etiam ut objectum scientiæ subalternata contrahatur per differentiam aliquam accidentalem. Hæc esse videtur satis Communis, ejusq; sensus est, quòd licet scientia subalternata habeat idem objectum cum subalternante, in ea tamen illud objectum per accidentalem aliquam differentiam posse modificari debet. Probatur: Scientia subalternata debet tam bene constituere unam scientiam totalem, quàm subalternans, sed si subalternata non contraheret suum objectum per differentiam accidentalem, non posset constituere unam scientiam totalem; ergò probatur minor, quia quandocunq; contrahitur aliquid objectum per differentias essentielles, vel per proprietates, illa possunt reduci ad illud objectum adæquatum, veluti aliquid sui, ergò tunc erunt potius partes unius scientiæ quàm diversa; Quòd autem differentia accidentaliter verè diversificet, patet, de Chyrurgia, & Geometria, &c. Medicina, & Physica. Sed incontra

IV. Debet etiam objectum contrahi per differentiam aliquam accidentalem.

Arguitur. De Ente per accidens non potest haberi scientia, sed si objectum contrahitur per differentiam accidentalem, erit ens per accidens; ergò de eo non poterit haberi scientia. R. Quòd quando dicitur objectum scientiæ subalternantis contrahi per differentiam accidentalem, non intelligitur ea differentia, quæ facit verè unum per accidens, sed eam quæ non constituit novam aliquam speciem.

Instatur. Saltem aliquando differentia contrahens facit unum per accidens ex subiecto subalternantis, quia sonorus contrahens numerum ad objectum musicæ, facit ens per accidens respectu illius; ergò tunc saltem erit scientia de ente per accidens. R. negando consequentiam. In tali enim casu scientia subalternata dupliciter potest representare objectum, quod in se est ens per accidens, primò quòd habeat differentiam pro contrahentem objecto, vel

Subalternans

VI. Scientia

V.

II. Altera subalternata, non sufficit, quòd objectum unius continetur sub objecto alterius. Ita in re Scotus q. 3. Prologi & quest. 4. lat. n. 29. ubi dicit: objectum Theologiæ contineri sub objecto Metaphysicæ, nam Deus continetur sub ente, & tamen secundum Scotum & alibi, Theologia non subalternatur Metaphysicæ.

III. Dico 2. Ultra subordinacionem objecti requiritur ad scientiam subalternatam, quòd dependeat à sua subalternante in sua evidentiâ, seu quòd accipiat suam evidentiam, & principia à subalternante, ita ut principia subalternatæ, sint conclusiones demonstratæ in subalternante. Est Scoti supra quatenus dicit, quòd ibi incipit subalternata, ubi desinit subalternans. Et Probatur Conclusio qualibet, & maxime conclusio demonstrativa dependet in sua evidentiâ à suis præmissis, sed conclusiones demonstratæ in subalternante sunt præmissæ subalternatæ; ergò conclusio demonstrata in subalternata dependet in sua evidentiâ à subalternante, major & minor patet. Probatur consequentia: Quia à quocunq; dependet præmissæ, dependet etiam conclusio, sed præmissæ subalternatæ, dependent à præmissis subalternantis, cum conclusio subalternantis, quæ est una ex præmissis subalternatæ, essentialiter dependeat à suis præmissis, sic ars chyrurgica demonstrat vulnus rotundum esse difficulter sanabile, nam chyrurgus assumit unam pro præmissa conclusionem demonstratam à Geometria,

V.

vel ipsam naturam, contractam, & differentiam pro ratione, sub qua, vel pro conditione. Secundo ut demonstret passionem, tam de differentia, quam de objecto contracto, ut unum eorum habeat pro objecto primario, & aliud pro secundario sicut scientia, quae est in recto de superfi-

cie, in obliquo est de linea, & quocumque modo consideretur, & respiciat objectum, non erit de ente per accidens, quia ens per accidens importat plura in recto, quorum neutrum est in potentia per se ad alterum.

DISPUTATIO VI. IN LIBROS TOPICORUM.

PAUCA hic dicenda restabunt, cum plura eaq, tunc necessaria in Summulis praemisimus, dicuntur autem Libri Topici, seu de discursu probabili, quem faciunt fides humana, & opinio. De quibus pro complemento, tum hujus partis, tum totius Logicae hic breviter aliquid dicam. Itaq, sit

QUAESTIO I.

Quid sit fides & opinio, & quomodo inter se distinguantur?

Fides tum in sacra Scriptura, tum à Patribus frequenter scientia vocatur, nam apud Job. 19. v. 25. sic habetur: scio quod redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & D. August. lib. de Doct. Christiana ait: Non verendum dicere nos scire, quae idoneis testimoniis novimus. & 15. de Trinit. 12. à Doctore relatus, absit ut scire nos negemus, quae testimonio didicimus aliorum, alioquin nesciremus esse oceanum, nesciremus esse terras, atq, urbes, quae celeberrima forma commendat; verumtamen non est scientia proprie dicta, sed est assensu determinatus alterius partis contradictionis propter auctoritatem, & testimonium dicentis. Dicitur Assensu, in quo cum scientia convenit, & aliis notitiis, seu necessariis, seu probabilibus: dicitur determinatus, in quo distinguitur à dubio & suspitione, quia dubium, & suspicio faciunt, ut in neutram partem fiat determinatio, sed maneat simpliciter anceps, & in judicio suspensus: per particulam vero propter auctoritatem & testimonium dicentis, distinguitur tum à scientia, tum ab opinione, à scientia quidem, quia illa habet evidentiam, & quia fit propter rationes necessarias, & intrinsecè connexas, non sic fides; tum ab opinione, quae licet etiam innitatur motivo probabili, illud tamen est intrinsecum propter connexionem praedicati cum subjecto, fidei verò motivum est extrinsecum, scilicet testimonium alienum. Et quia hoc testimonium est duplex, unum divinum, & infallibile, seu supernaturale & infusum, iterum est fallibile creatum, & humanum, imò etiam angelicum, idè etiam fides est duplex, scilicet divina, & humana inter quas hoc potissimum est discrimen, quia fidei divinae simpliciter non potest subesse falsum, quia innititur testimonio Dei, qui nec fallere, nec falli potest, unde quoad certitudinem, quam maxime accedit ad scientiam, imò eam superat, licet quoad evidentiam e contra deficiat; Eam describit D. Paulus ad Heb. 11. sic: Fides & sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium. Et D. Bernardus lib. 5. de consid. cap. 3. dicit, quod sit Voluntaria quaedam certa praescriptio, nec dum propalata veritate, Fidem hu-

Describitur
fidei,

manam confundit frequenter Aristoteles cum opinione, ut 2. de An. 157. & 1. Rhet. cap. 4. & 4. Top. loco 67. ubi etiam inter loca topica eam enumerat, verumtamen male, nam ut utar verbis D. Bernardi paulò ante citati gratiosè scientiam à fide & opinione distinguuntis: Omnino in hu cavenda est confusio, ne aut in certis opinionibus figat, aut quod firmum fixumq, est fidei opinio revocet in quaestionem, & hoc scientiam, quod opinio si habet assertionem temeraria est, fides si habet hesitationem vixima est. Opinio est quasi pro vero habere aliquid, quod falsum esse nescias. De qua proinde etiam quaeritur, quomodo ab opinione distinguitur, quia certum est, divinam distingui propter certitudinem summam, & infallibilitatem.

Opinio Bene describitur, Quod sit cognitio, seu assensu determinatus alterius partis contradictionis, cum formidine alterius, seu de opposito. Quae descriptio communiter in Scholis recipitur, licet Aristoteles eam aliter definiat 1. Post. cap. 24. l. 44. quòd sit assensus immediatae propositionis, non verò necessariae, verumtamen non est tam clara sicut prior, imò potius est descriptio principiorum probabilium, non verò conclusionis probabilis, & etiam Aristotelem non plus ibi intendere, patet ex contextu. Dicitur itaq, opinio Cognitio, in quo convenit cum scientia & aliis notitiis, sive claris & obsecuris, seu probabilibus, aut necessariis. Reliqua particulae explicatur, sicut superius in definitione fidei, praeter ultimam, scilicet de formidine de opposito, quia licet intellectus propter rationes urgentes, se determinet ad assensum, ista determinatio tamen non est ita fixa & stabilis, ut non habeat tamen adhuc pensam aliquam formidinem de altera parte, & per hoc distinguitur à scientia, quae est sine ulla propterea formidine, ex eo quòd objectum sit necessarium, ut non sit possibile, quòd se possit aliter habere; opinionis verò objectum est variabile, ita ut se possit aliter habere, idè semper adest formido, & licet aliquando etiam sit circa objectum necessarium, non tamen modo necessario, quia adhibet tantum medium probabile, & dialecticum, quòd potest in probatione deficere, ita ex uno vel altero capite est formidini obnoxia. Et haec satis dicta puta esse pro prima parte tituli. Pro secunda resolvenda, duplex est sententia.